

“En... hoe wil jij herinnerd worden?”

Didactische fiche bij de affiche rond WO II:
'Chana Eezbat'

Foto-informatie	
Titel:	'Chana Eezbat'
Beschrijving:	Chana Eezbat was een partizanendokter in Vilna, 1940-1945
Herkomst:	Central Government Archives, Moscow
Bewaarplaats:	Fotocollectie Yad Vashem, Jeruzalem. http://www6.yadvashem.org/wps/portal/photo?lang=en
Plaats gegevens:	Archival Signature: 3271/78 Name of submitter: Dr. Krakowski Item ID: 22577

Historische context: verzet tijdens WOII

Verzet in België

Voor een toegankelijk, beknopt overzicht van het verzet in België, kan je surfen naar <http://www.herinneringseducatie.be/VerzetinBelgië/tabid/140/Default.aspx>

Partizanen in Vilna

In de jaren veertig was het Poolse Vilna (vandaag Vilnius, Litouwen) een stad met zo'n 200 000 inwoners. Daarvan waren er 55 000 joods. Daarbij kwamen nog zo'n 15 000 joodse vluchtelingen uit het door de nazi's bezette Polen. Wanneer ook Vilna bezet werd, in juni 1941, overleefde 96 procent van de joden niet. De meesten werden naar uitroeiingskamp Sobibor gestuurd of doodgeschoten door de Einsatzgruppen. Geen enkele andere gemeenschap in Europa werd zo zwaar getroffen.

Voordien hadden de nazi's de joodse inwoners van Vilna in twee getto's opgesloten. Die getto's kenden een buitengewoon actieve verzetsbeweging, de Fareynegte Partizaner Organizatsye (FPO). Toen in september 1943 duidelijk werd dat de nazi's de vernietiging van het getto voorbereidden, waren er schermutselingen tussen de partizanen en de nazi's. De jodenraad verleende echter zijn medewerking aan de deportaties in de hoop bloedvergieten te vermijden. Via de riolen vluchtte het FPO de bossen in om zich bij andere groepen aan te sluiten en zo de nazi's te bestrijden. Het leven in de bossen was bikkelhard: er waren zo'n 300 monden te voeden. Velen bezweken. Samen met het Rode Leger bevrijdden de partizanen Vilna op 13 juli 1944.

"It is only through battle, and as a result of our resistance, that we shall be able to save large numbers of Jews." (De commandant van de FPO. 4 april 1943. (Moreshet Archives, D. 1.360).

Bronnen:

United States Holocaust Memorial Museum. "Vilna." Holocaust Encyclopedia
<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005173>

BART, M., Life in the Vilna Ghetto, Untill our last breath, a holocaust story of love and partisan resistance, St Martin's Presse, 2008.
<http://www.untilourlastbreath.com/Bart4history.html>

Didactische wenken

Kerdoel affiche:	Het meisje op de foto is een Joodse dokteres die actief was in het verzet in Vilna gedurende WOII. Dit beeld (en de hele affichereeks) laat ons toe enkele sleutelbegrippen in herinneringseducatie te belichten. De begrippen daders, slachtoffers, omstanders Natuurlijk kan je de wereldbevolking tijdens een massaconflict als WOII 2 niet zomaar in drie eenvoudige categorieën opdelen. Toch blijft het interessant Hilbergs begrippenkader van 'daders', 'slachtoffers' en 'omstanders' te hanteren, met aandacht voor de overlappingen tussen de verschillende categorieën. Chana Eezbat is een voorbeeld van een joodse jonge vrouw die zich niet in het slachtofferschap laat dwingen maar actie onderneemt als dokter bij het verzet. Het 'keuze'-aspect De geschiedenis van de nazivervolgingen heeft ons in elk geval geleerd dat hoe uitzichtloos een situatie ook is, er steeds een mogelijkheid blijft om te 'kiezen' voor verzet, solidariteit, hulp aan de vervolgdgen, ... 'Kiezen' tussen aanhalingstekens, omdat het voor velen, zoals voor Chana, natuurlijk een uiterst beperkte keuze was tussen gedood worden of verzet bieden. Verzet tegen onrecht Je verzetten betekent niet alleen treinen laten ontsporen of vijanden neerschieten. Verzet is ook een armband omdoen en gewonden bijstaan, zoals Chana.
Concrete tips:	• Onderzoeksopdracht over Chana Eezbat Over Chana zelf is niet veel informatie terug te vinden. Over de partizanen van Vilna zijn boeken en websites volgeschreven. De leerlingen kunnen uitzoeken wat het leven als partizaan (in Vilna) inhield. • Inleefopdracht rond Chana Eezbat: de leerlingen schrijven een pagina uit het dagboek dat Chana bijhoudt in de bossen rond Vilna. • Onderzoeksopdracht over het verzet De leerlingen kunnen belangrijke Belgische verzetsverhalen opzoeken en die aan de andere leerlingen presenteren (in de vorm van een krantenartikel uit die tijd, een stripverhaal, een huldespeech, ...).

- Het relaas van een ooggetuige
De leerlingen kunnen een oud-verzetsstrijder uitnodigen voor een gesprek of interview. Het vooraf formuleren van vragen maakt zo'n gesprek extra boeiend.
- Zog nit kejnmol (Zeg nooit...)
Op <http://www.untilourlastbreath.com/song.html> kan je luisteren naar het wereldberoemde partizanenlied Zog nit kejnmol. Dat lied werd in de oorlog geschreven door partizaan Hirsj Glik (*Vilna, 1920). Het joodse verzet in Oost-Europa maakte er hun strijdlied van. Men zegt dat dit lied gezongen werd toen de partizanen en het Rode Leger Vilna bevrijdden. Misschien willen de leerlingen dit lied wel zelf uitvoeren? Voor de noten, de Jiddische tekst en de Nederlandse vertaling, ga naar <http://www.herinneringseducatie.be/Sognietkejnmol/tabid/142/Default.aspx>
- Nadenken over beelden van daders, slachtoffers en omstanders
Hilbergs indeling in categorieën stemt tot nadenken over keuzes die individuen maken. Omstanders kunnen passief en onverschillig blijven of actief trachten anderen te helpen. Om deze driedeling beter te vatten, kunnen de leerlingen kijken naar dit fragment van een documentaire over de SS Einsatzgruppen:
www.holocaust.be/educatorium/videofragmenten.html?task=videodirectlink&id=67.
- Schijn bedriegt...

Een bijzonder interessant beeld op maat van jongeren is beeld nummer 69317 van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (www.beeldbankwo2.nl). Deze jongens zijn omstanders die naar ons eerste aanvoelen 'helden' zijn: ze helpen de schade opruimen die de bommen in Nederland veroorzaken. De legende en een dagboekfragment van een leraar werpt echter een heel ander licht op deze foto en ontmaskert het gevaar van beeld zonder verdere omkadering. Het blijkt om leden van de Nationale Jeugdstorm te gaan, de jeugdorganisatie van de collaborerende NSB. De jongens verlenen assistentie na een Britse luchtaanval. Het bombardement op de Haarlemse woonwijk de Amsterdamse buurt werd aangegrepen om propaganda voor de te hulp geroepen Nationale Jeugdstorm te maken. Een leraar schreef die avond in zijn dagboek:

"Een lid van de vrijwillige brandweer bevestigde mij de geruchten die van mond tot mond gingen over wangedrag van de WA-leden en leden van de Jeugdstorm op het terrein van de ramp. Deze dilettanten hadden daar rondgesprongen en stoerheden bedreven - die ter wille van de propaganda zelfs verfilmd waren - terwijl de deskundige blussers op de achtergrond gehouden werden."

Met dit beeld kunnen we stilstaan bij de 'alledaagsheid' van de 'daders' en bij het misleidende karakter van bepaalde beelden. Wie zou in deze vrolijke jongens 'daders' herkennen?

Dit beeld in groot formaat kan aangevraagd worden op

	herinneringseducatie@telenet.be. • Over de overlappingsen tussen de categorieën Dat de drie categorieën niet steeds even helder zijn, blijkt uit volgende citaten. Daders kunnen ook mensenlevens redden, slachtoffers tonen zich soms ook 'onmenselijk'. Het is belangrijk deze nuancerings aan de leerlingen door te geven en er met hen over te praten. Je vindt de uitgeschreven citaten op http://www.herinneringseducatie.be/citaten/tabid/143/Default.aspx T. Schiff, Terug op de plaats die ik nooit heb verlaten, Epo, Antwerpen, 1997, p 29. L. Stilma, Mammie, de trein fluit. Schetsen over 'Westerbork', Uitgeverij Intro, Nijkerk, 1983. • En wij? De bedoeling mag echter niet zijn mensen uit het verleden te veroordelen voor keuzes die ze wel of niet maakten. De bedoeling is wel te reflecteren over de dilemma's waar wij zelf voor staan. Laat de leerlingen volgend filmfragment becommentariëren: www.holocaust.be/educatorium/videofragmenten.html?task=videodirectlink&id=66 • "Verzet begint niet met grote woorden" Het beroemde gedicht van Remco Campert (uit zijn bundel Betere tijden, Amsterdam, De Bezige Bij, 1970) is een mooie aanleiding voor een reflectie over 'kleine verzetsdaden', niet alleen in de context van het nationaalsocialisme, maar ook vandaag in 'kleine' en 'grote' conflicten. Geef de leerlingen concrete gevallen: wat als je hoort dat je favoriete kledingmerk door kinderen wordt gefabriceerd? Wat als stevast dezelfde klasgenoot uitgelachen wordt? Op welke manieren kan jij opkomen voor jouw mening? Het gedicht vind je op http://www.herinneringseducatie.be/Campert/tabid/141/Default.aspx/Default.aspx

Achtergrondinformatie	
Eindtermen	✓ Vakgebonden eindtermen: Geschiedenis, PAV, cultuurwetenschappen, levensbeschouwelijke vakken, ... ✓ Vakoverschrijdende eindtermen: Context 7: Socioculturele samenleving, 4) de leerlingen trekken lessen uit historische en actuele voorbeelden van onverdraagzaamheid, racisme en xenofobie. Context 7: Socioculturele samenleving, 5) de leerlingen geven voorbeelden van de potentieel constructieve en destructieve rol van conflicten.
Boeken, films, ...	Boeken: ✓ Adriaens, W., Partizaan Storms, Mechelen, A-Editions, 2006. Seberechts, F., Ieder zijn zwarte. Verzet, collaboratie en repressie, Leuven, Davidsfonds, 1994.

	✓ Gotovitch, J., Du rouge au tricolore: Les communistes belges de 1939 à 1944 : un aspect de l'histoire de la Résistance en Belgique, Brussel, Labor, 1992. ✓ Hillberg, R., Daders, slachtoffers, omstanders. De joodse catastrofe 1933-1945, Haarlem, Becht, 1993. ✓ Nelson, A., Het Rode Orkest, Amsterdam, Meulenhoff, 2009. ✓ Schreiber, M., Stille Rebellen, De overval op de 20e deportatietrein naar Auschwitz, Atlas, 2001. ✓ Suchecky, B., Résistances juives à l'anéantissement, Brussel, Ed. Luc Pire, 2007. ✓ Werner, H., Wij vochten terug. Herinneringen van een joodse verzetsstrijder, Vert. uit het Engels, Amsterdam, Meulenhoff, 1994. Lespakketten: ✓ Steinfeldt Irena, How was it humanly possible? A study of perpetrators and bystanders during the Holocaust. The International School for Holocaust Studies, Yad Vashem, 2002. ✓ De workshops van het Centrum voor Holocaust en Genocide Educatie, te boeken op www.genocide.be Documentaire: ✓ The partisans of Vilna, 1986, J. Waletzky. Partizaan Storms Speelfilm: ✓ Sophie Scholl - die letzten Tage, 2005, M. Rothmund
Locaties	Op deze plaatsen valt wat te leren over het verzet in België tijdens WOII: ✓ Joods Museum van Deportatie en Verzet, Mechelen ✓ Nationaal Gedenkteken van het Fort van Breendonk ✓ Nationaal Museum van de Weerstand, Brussel ✓ Territoires de la Mémoire, Luik ✓ In Boortmeerbeek (waar transport XX werd overvallen) kan je een geleide transport XX-wandeling volgen. Neem contact op met mmichiels@telenet.be.
Lespakketten:	Didactisch pakket bij een bezoek aan het fort van Breendonk
Websites:	✓ www.herinneringseducatie.be: Op deze site vind je andere herinneringseducatieve projecten, achtergrondinformatie, nieuws en uitleg over het BCH. ✓ www.verzet.org ✓ www.cicb.be ✓ www.ushmm.org ✓ www.getuigen.be ✓ www.holocaust.be (Holocaust & Genocide-educatie Gent)